

CATALANA

REVISTA

Any VII

Barcelona 15 de Juliol de 1924

Núm. 170

«CIRERES»

Es el títol d'un llibret primorós, del que se n'han fet solament trenta tres exemplars, no posat a la venda, y que'ns ha caygut la sort de tenir a les mans: una exquisitat tipogràfica que més de quatre bibliòfils voldrien per llurs col·leccions.

Y aquest llibret té una historia; una historia de companyonia que volèm contar, perque fa bé en aquest temps de divisions, de grupets, d'envegetes, de miseria espiritual en una paraula.

En una colla d'escriptors (no es cap *penya*) — hont se re-unexen uns quants homes de diferents edats, d'idees polítiques y literaries diferents, de gustos dissemblants, però d'una sincera estimació y respecte mútuus, — se parlava, a últims de Maig, de la frescor de les cireres, de sa turgencia, de sa grossaria, de son gust, y sortí cada hu al elogi de les de la seva comarca: que si les de Sant Climent, que si les de cor de colom, que si les garrofals... y'l defensor d'aquestes saltà de cop:

—Y sinó, preguntèuho a En Morera!—

Què va haver dit! Desseguida, carta al ilustre poeta de Lleyda demanantli un grapat de cireres de la seva comarca per comprobar la suposada superioritat. Y'l gentil amich, després de demanar paciència fent avinent que la bona cirera lleydata-na no ve fins al Juny, al serne l'hora va enviarne nó un grapat, un còve, que'ls companys van assaborir ab delectança. Y ab les cireres va venir un sonet, de major delectança encara.

—Y ¿còm li pagarèm aquesta gentilesa?— deyen tots. Y surt el més decidit de la colla; —Ben senzill: ab un llibret que farèm entre tots, que cireregi; y qu'ell no'n sàpiga res, que li arribi per sorpresa. — Y tal dit, tal fet: als quatre dies, estava escrit; y als quatre dies més, imprès y enviat al poeta amich.

No hem de parlar del contingut. Ens basta consignar la exquisitesa del llibre y la exquisitesa del sentiment que l'ha dictat: sentiment d'amistat, de cortesia, de joventut perdurable.

EN JAN FILFERRO

La carretera fa una revirada, puja un xich més y ja hi som. Vallmajor es un poble d'una dotzena de cases justes, una església com una catedral y'l cementiri rònech als séus peus, tot plegat al cim d'un puig — guayta d'una vall gemada — al entorn del qual els pins, gayrebé abraçantse, texexen una garlanda de verdor qu'enamora'ls ulls.

Vallmajor vol dir també una pau mansíssima, de bona lley, oberta y franca. Prou que'ns ho diria, si li ho preguntessim, l'hostaler, un gitano blanch que ha estat batlle una bella pila d'anys y may, en la tirallonga d'ells, va tenir cap enrabiada ab ningú, llevat d'algun captayre un xich massa empendat ab les trumfes y ab les cols d'altri. Però qui'ns diria la lliçó més llarga sobre'l tarannar emmelat de Vallmajor seria'l Jutge de Pau, herèu conco y fresch com un mató, avuy la millor bossa de l'encontrada. Diu que l'Espasa de la Justícia li ha agafat verdet de tant tenirla desada a les golfes. — Només un cop vaig estar a risch d'haverla de lluhir, — comenta ab una rialleta de conill.

— Contèu, contèu, — li fem nosaltres, ben avinguts ab l'ayret que xiuxiueja vora'ls pedrissos de la plaça, ara que'l sol ja s'ajoca desbridat en una cabellera d'aram per entre un flotó de pins y tot sembla que s'avingui ab la paraula tranquila y vigorosa del bon Jutge de Pau.

* * *

— Certament que la primera persona ab qui vareu entrompeçar axí que petjareu aquestes pedres fou ab una mena d'home llargarut que camina bressolantse com una oca. N'estich segur; donchs heu vist En Jan Filferro. Ell es l'únich que té mala jeya a la nit y l'únich també que capfica al senyor Rector per por qu'ab el costum de darse al diable, qualsevol hora petita no li vengui l'ànima per un tres y no rès.

Perque En Jan Filferro's corsecaria de migranya si no s'emboqués ab el primer que llambrega a trenta passes tan sols Té les sanchs exaltades com un brau. L'encendre bronquina es el séu plat fort y'l desespera la flemma del vehinat que obra santament marrant de camí just qu'ell s'hi atravessa per qualsevol futesa.

No fa pas dues anyades que, ensumant un negoci rodonet, va romandre preocupat ab el planejament y construcció d'un parell de casalots — qu'ell en deya *torretes*, — per a llogarles, arribada la calor, a senyors de Barcelona.

Poch sabré pas may de quina manera'ns va fer venir, l'estiu passat, tota la família andalusa en pes d'un *empleat* d'Hisenda y un matrimoni suech, pintor y llunàtich, ab un goç que va resultar un entusiasta caçador d'aviram.

Als andalusos els inquirí En Jan Filferro a la «Villa Pepita»—gay compliment a la Pepa, la seva dòna,—y als suechs els encofurnà al niu del costat, conegut per «Villa Ortencia», jo no sé per quins sets sous. (Aquí'l bon jutge de Pau féu una grassa rialla de conill).

Però, fillets de Deu, y quín regirament començà aleshores!

* * *

Com que només hi havia un pou ab una miseria d'aygua, com que'l goç dels suechs cada dia feya més desgracies al galliner dels convehins y'ls rampinyava mitjons y espartenyets, y com que'l propietari de les *torretes* ab la temor de que se li desfecin el mateix qu'un bolado, els marejava continuament fentlos advertencies inacabables, ben aviat «Villa Pepita» y «Villa Ortencia» se declararen la guerra, y avuy per si són verdes y demà per si són madures, el cas es qu'escolarem un estiuet regaladíssim ab les trifulgues dels forasters.

La gent de per ací dalt no ha vist gayres comedies y a presenciar aquella hi anà a corrua feta. Al vespre, sobre tot, la quitxalla, els mossos y les mosses s'hi partien de riure furetejant per les esclètxes del encanyissat que voltava, a tall de tapia, les *torretes*. No veyen rès sovint, sovint. Però la qüestió era riure, riure força... Y vetaquí qu'una vegada jugant al «Pare carbacer» un marrech esbotzà part d'aquella muralla de fireta.

Què va haver fet! En Jan, que ja n'estava fins al capdamunt de la xerinola, les emprengué a garrotades de cech ab la jovenalla, escumejantli la boca d'ira y mastegant les imprecacions més enverinades.

Un xich més tart, l'encanyissat tornava a alçarse y ab estaquets y filferros hi bastí una lley de defensa punxosa que feya basarda d'esgarrinxarse. Plantà cara al poble y aquest, per torna, el motejà per Jan Filferro, bo y atabalantlo ab una corranda empescada pel barber que feya:

*Ay, tafoy d'En Jan Filferro
si n'es guapo y axerit,*

*unes torres que n'ha fetes
les amaga sota'l llit,
y per por que les hi robin
dorm ab elles cada nit.
Ay, tafoy d'En Jan Filferro
si n'es guapo y axerit.*

Y vinga mofarse d'ell llavors, que semblava que no s'hi fos a temps. Y com si encara no n'hi hagués prou, els estiuejants li fugiren cap a Barcelona desdintse dels tractes, fastiguejats mútuament y estemordits alhora per l'enrenou que's movia.

Com qu'En Jan Filferro hi perdía diners, una bravada de sanch bullenta li espesheí'l cervell. Y només va aclarírseli per a tramar la venjança contra la fadrinalla, car sols a ella carregava les culpes d'havèrseli esmunyit aquella llevor de colonia.

* * *

Per a pujar a la sala de ball hom ha d'atravessar per força la placeta d'enfront de casa seva; aquesta placeta li pertany ben netament. S'esqueya qu'havien de durhi per aquells dies un nou piano de maneta.

Y tal dit, tal fet. — No ballaràn pas tres festes seguides, — va jurarse En Jan Filferro.

Y quan arribà'l carro, el nostre home ja s'estava estès com una granota, ab unes escriptures a les mans, barrant l'entrada dels séus dominis; y ab uns crits de desafiament tan esgarri-fosos qu'atragueren tot seguit el vehinat.

No volguèu pas saber el batibull que va haverhi. Com siga que'l carreter atiava el matxo perque avancés, En Jan Filferro manà a la seva dòna que s'hi ajegués també. En mig del escàndol, algú va agafar resolutament les regnes del animal y l'estrebà sense compassió. Quan ja intentava invocar el meu càrrech, tots els presents poguerem veure quelcom molt pinto-resch: el matxo, qu'era l'únich que no havia perdut el seny, malgrat les fuetades y'ls mots d'ordre fulminants, girà en rodó y fugí ab el piano plaça enllà.

* * *

Al capdevall, tot va esser soroll de nous, perque a En Jan Filferro ab l'enrabiada se li enramparen les cames un parell

de setmanes y'l metge l'entabanà, a copia d'aconsellarli enteniment si no volia anarsen al altre món, bitllo, bitllo...

Sé qu'En Jan Filferro,—va acabarnos dihent el bon Jutge de Pau de Vallmajor,—ensentimentat potser per primera vegada a la seva vida, axí que pogué arrocegar els peus cercà aquell matxo de tant de cor y va besarli llargament els quexos y'l coll, ab una tal fervor qu'entendrí de veres als qui ho vege- ren... Ell, tan axut y empedrehit!—

* * *

Pochs instants després d'ohir contar semblant facecia, quan ja totes les coses les abassegava la sòn dolça de la vesprada, passà prop nostre un camperol, alt y esprimatxat, balandre- jant ab el càvech a l'esquena.

Ab el «bona nit que Deu nos dó!» — tan suau y ample! — que'ns resà, varem comprendre qu'era aquell En Jan Filferro, l'ovella més manyaga de la cleda arredossada sota l'ala gegan- tina y misericordiosa de l'iglesia de Vallmajor...

TOMÀS ROIG Y LLOP

CLAR DE LLUNA (1)

*Era finit el jorn y reposaven
cristians y infidels ab la celistia.
La nit, qu'es dels mortals consoladora
y sovint dels guerrers traydora amiga,
ab ses ombres companyes de misteri
embolcallats als campaments tenia;
mes en tots dos s'hi feya bona guarda
per a privar una escomesa ardida
l'un, del altre enemich. Clara la lluna
lliure de núvols en el cel lluhia,
llantia d'argent en l'Infinit sospesa,
perla que'l fons del cel té per petxina.
Senyora de la nit, a vora d'ella
tots els estels del firmament morien
en sa claror fonentse, aytal com moren
els esclaus sota'ls peus de llur Regina.
L'horisó, pel damunt les serralades,
ab verda resplendor més clar lluhia,*

(1) Fragment del Cant I del poema inèdit «Montserrat».

corona radiant que'l cel li dona
y qu'a visió del Paradís retira.
També en el cor de les afraus negrenques
y del Besòs en l'ombrejada riva
dels homens y corcers les armadures
a mils y a mils ençà y enllà lluhien,
com si al fons de ses aygues misteriores
les estrelles dormissen aquell dia.
Tot es ara repòs a abdós exèrcits...
Sols greu anhel de reposar li priva
al cabdill Almanzor: surt de sa tenda
(lleó que dexe'l cau a trench de dia
presa cercant, ahont assaciar puga
l'abrusadora fam, y a un mont s'enfila
guaytant al lluny per veure si repara
quelcom que puga esser la seva victima:)
axis sorti Almanzor y malhaurances
en contra'ls cristians son cap maquina.
Veu dormits sos guerrers quan a ell la calma
del somni delitós, l'afany li priva...
Son campament esguarda y ab greu pena
repara com li minya cada dia:
a mils sos guerrers morts els monts cobreixen
y'l plà y dels rius les ombrejades rives.
Aguayta la planura de Moncada
qu'als voltants del castell s'estén soliu
y li sembla revolta contemplarla
pel furor del combat; perdre la vida
a molts dels seus guerrers veure li sembla
y que llur sanch vessada, enterbolia
l'aygua del riu que braholant s'enduya
la meytat del exèrcit que'l seguia.
Com d'un gegant que vetlla Catalunya
els forts braços alçats qu'al cel arriben,
del Montserrat, nostra montanya santa
les roques vigilants al lluny ovira
ahont li han dit que'ls cristians hi adoren
una Verge immortal qu'es llur Regina
y hont una nit baxaren les estrelles
perque'ls homens poguessen descobrirla.
Y axí en la pensa d'Almanzor rodolen
estrany pressentiments, mentre invisibles
s'exhaureixen les hores, quan una ombra
repara al lluny que'n cerca d'ell ventà.
Té d'un cabdill el senyorirol ayre,
es Mahomed Tadmír el qui s'inclina

al seu davant, gallart reverenciantlo
mentre eix li parla d'una veu amiga.
Y'ls dos cabdills els seus parers exposen
sobre'l combat que s'empendrà al ser dia
guaytant tots dos l'altiva fortalesa
que de Moncada en el turó s'acima.
Cinyells de murs emmartelats flanquegen
dotze torres d'alçaria gegantina,
y en el cinyell més alt la Ciutadela
mostrant sos llenços de parets granitiques
sorgint d'en mig la torra d'homenatge
tità que'l són dels seus companys vigila.
Dalt de quiscuna d'exes altes torres
hi dringuen armes qu'ab la lluna brillen
y al cim de la més alta al vent flameja
el barrat estandart del Comte Guifre.
Un fort exèrcit dins sos murs acampa,
dintre sos claustres els corcers renillen
y banda a fora'ls murs un altre exèrcit
el campament dels serrahins espia.
Gegant segur de sa invencible força
menyspreua aquell que son furor concita
qu'havent bon bastiment dins ses muralles
cap exèrcit al món toldre'l podria
puix de l'aygua que naix a mitja costa
pot abeurarsen la cavalleria
y per pogué'afrontar perllongat setge
ben curullades té llòbregues sitges.
Y entre ells parlant, els dos cabdills l'envolten,
fins que llur ombra al lluny desapareixia.
La lluna d'exa son magnífich soli,
sobirana que'n baxa penedida;
com les montanyes van crexent les ombres
y'l ayre's va ennegrint; sols la celistia
envia un raig de llum, mes llum incerta,
sobre'l cel, del castell marcant la linia.
Cau la lluna dels monts a l'altra banda
apagant l'últim raig de llum furtiva,
ja tot ho colga l'ombra; en la planura
no s'hi veuen com ans armes que brillen,
que s'hi ouen sols les veus dels centinelles
que'ls uns ab altres vigilant se criden
esperant torni l'alba matinera
y obri les portes d'Orient el dia.

MANUEL MUNTADAS

L'HEREU MENUT DEL MAS Y L'OCA BLANCA

(DE «VISIONS AL CAMP»)

Cada dia a la matexa hora, quan la terra saboreja encara la mel reconfortant del primer bes del sol, els veurieu marxar xiroys, solets envers la prada, ella a guanyar-se la vida, a sobtar els caragols en mig del herbey humit, ell, el formós pastorich, a saltironar una estona pels margens y turonells, a torturar sovint els sàlzers antichs de vora'l torrent, a lligar, a voltes, toyes de flors per ofrenarles a l'avia, en son retorn al màs, y ferli axís ben olorosa y alegroya la velletat; però, veurieu que may s'allunya gayre de sa gentil companyona. —Avuy he pogut contemplarlos a pler.— El matí — matí de Maig — era esplèndit, ros y gemat, matí de seda resplendent. Dexaren el casal, y, en esser a mitja llissa, 'ls exí al encontre'l goç d'atura qui lladrava y brincava al entorn séu com si fos prè de una infantívola gelosia, com si 'ls hi volgués dir, ab allò, qu'ell també hi aniria prest a banyarse en l'ampla y florida gaubança dels prats y serralades. Les ovelles en sentirlo aparegueren ran la cleda y belaven tímidament. En Nelet y l'oca blanca emprengueren la marxa pel camí del «Coll dels Oms», el camí més bonicoy de l'encontrada. ¡Oh, quína delicia! El petit minyó feya via, xano, xano, mólt calmosament, bo y admirant el flaviol que ahir l'avi li dugué de fira y fentli glosar ja qualcunes tonades. Quína gracia feya tot ell! Si les flors enriolades se mofaven de sos esclòps grossos y malgirbats, y de son gech curt de vellut grogós, l'aura, ab una mica de vanitat, jugava ab la flama de sa roja barretina, feya l'efecte d'una figura vivent de pessebre. Qu'ho era, llavors, de feliç! sa joya no podia esser pas més bella; sa elegant companyona ho comprenia prou axís y en gosava. L'haurieu vista marxar tranquilla, baladrejant al davant séu, descabdellant suaus y boniques corregudes y reculant cada vegada fins a tornar a esser ran del pastoret, les ales ben esteses, ben horisontals, casi sens tocar de potes a terra, talment un petit aerioplà qu'anés a aterrirar. La ditxa era plena, caminaven triomfalment dins l'esclat de llum immaculada. El sol, infantívol com ells, els ornava, bondadós, el camí. De la copa dels arbres, en penjaven capriciosos esbulls de cintes d'or; les margaridoyes lluhien llurs més fins colors; cada bri d'herbey bressolava en sa punta un diamant de lluhissor feridora, y, del lluny estant, de des la salzereda, el rossinyol els saludava fent vibrar les cordes més

potentes de sa lira aurífica. El cor s'hi fonia dins aquell quadret tot llum, tot puresa, tot joia, tot sublimitat. Arribaren a la prada tota oberta al sol; llavors, joh! encar fou més gran l'encís. Ella tan galana, tan senyorivola, tan grandiosament blanca, ell tan axerit, ab aquella barretina tan intensament vermella, semblaven, de lluny, un lliri y un clavell florits, ab tota pompositat, damunt l'esmeragda clara. En Nelet prest anà en recerca d'un lloch joliu y quiet per ferhi florir dolçament el séu anhel: es que duya nort d'assajarse llargament en son humil instrument y no volia destorbs de cap mena. El vern més frondós de la torrentera li dongué amorosívol hostatge. Ella, la fina oca blanca, de primer restà un moment admirada, immòvil com una petita congesta, després se dexondí y feya llargues contorsions ab son coll llargarut y llis, com si'l volgués rabejar bé en l'onada d'or que'l sol li envia-va; al fi devingué decidida y se'n anà a la tasca, dirigintse vers el flanch dret, qu'es ahont cada dia hi sol fer més cacera... Y, aquí tenui dos companys ben humils, ben escotorits, fruhint quiscun de sa manera, però abdós amplament, serenament.

PERE VERDAGUER, PBRE.

NATALICI

*Als esposos Francesch Oliva y Armangué
y Concepció Borrell-Sol y Albareda*

«Al barri de Ribera
plantaren una oliva,
tan fresca y tan polida
qu'era l'Amor del Sol,
y d'exa tendra oliva
ha nat una olivera,
tan gerda y encisera
que diu que'l rey la vol.»

Axò, jugant, cantaven
unes nenes xamoses
mentre un cistell de roses
del cel va devallar,

y entre les flors, d'un àngel
lo caparró s'hi veyà
ab un estel que deya:
«jo vinch per estimar».

¡Quin bell present de gloria.
un fill que vé a la terra
no pas en sò de guerra
sinó ab un cant d'amor!
Un fill axí, adoremlo,
y en esta Epifania
li ofrena la Poesia
incèns y mirra y or!

CLAUDI OMAR Y BARRERA

(Acabament)

—Adéu, Lluisa,—va ferli de resposta, y al veure de cua d'ull que l'altra seguia caminant, va respirar de satisfacció, encara que només momentàniament, perquè l'altra, com si's repensés, tot plegat va tombarse, exclamant en tò sornaguer:

—¿Sabs a qui sóch vist, no gayre lluny d'aquí?

—Nó,—va contestar la Pepeta, ab veu que dissimulava malament l'emoció.

—¡Al «conde»!

—Devia... anar a retratar el Cap Roig....—va ser lo únich que se li va acudir, dihentho a estrebades y ab veu fosca.

—O a caçar perdius novelles.—

Y va esclafir una rialla, continuant cap avall.

La Pepeta, esmaperduda, va haver d'apuntalar-se ben fort a la pedra. El tò de mofa de la Lluisa y més que tot lo de *perdius novelles*, semblava una alusió massa significativa. Ja's veyia descoberta, bescantada per Calella, menyspreuada per tothom..... ¡per tothom nó: En Ton no la consideraria pas indigna! y aquesta reflexió inconscient que se li va acudir, la va contrariar, sabentli greu qu'en aquells moments decisius encara sortís del fons del seu cor tal imatge. Havía de ser l'Eduart y ningú més. Fent, donchs, un esforç, va seguir endavant ben decidida, caminant adalerada, ab la boca entreoberta y la respiració fatigosa.

Així qu'acabava d'entrar al bosquet, l'Eduart va comparèxerhi més galant y més insinuator que may, aparentant una gran extranyesa per l'inquietut que demostrava la Pepeta.

—Reyna meva, ¿què't passa?

—Tinch por,—va dir ella mirant recelosa al seu voltant.

—¿Tens por, estant ab mi? Jo sóch aquí per defensarte de qualsevol cosa que t'amenaci y ab tu'm sento més fort que aquestes penyes ahont s'hi estrella'l mar. ¿Tu dubtes del meu amor?

—Nó... no sé... Ara'm penedexo d'haver vingut. Vagi a casa y enrahonarèm... ¡Jo tinch por!—y al dir axò, va fer ademan d'anarsen, però ell la va agafar per una mà, resistintse la Pepeta a seguirlo y exclamant ab nirviositat:

—¡Déxim estar! ¡Déxim estar!

—¿Còm vols que't dexi, haventme costat tant de poderte

trobar? Si't dexava ara, provaria que no t'estimo gens y tu ja sabs que'l meu amor es immèns.

—Axò m'ho dirà a casa; aquí no vuy sentir rès més. Déxim anar. ¡Ho vuy! — va respondre ella forcejant per desferse d'aquella mà, que la tenia agafada com unes tenalles de ferro.

—¡Vaja una manera de volerme! Ara que'm tens, m'exigexes que me'n vagi.

—¡Sí, sí! Vågissen, — y d'una revolada va conseguir escamparse de la mà que la tenia subjectada, però va ser sols per breus instants, perquè ell, tot d'una, la va agafar per abdos braços y abalançantseli al damunt, per més qu'ella va tirar-se endarrera, no va poder evitar un petó, que li va fer brutalment, com un goç de presa quan s'abrahona ab la víctima.

Els llavis d'ell cremaven; tot congestionat, ab els ulls oberts que li sortien de les conques y entre les convulsions d'una escomesa rabiosa, acabava de dominar moral y materialment a la pobra noya, que, lligada de braços y no podent aguantar l'equilibri del còs, veyia sa cayguda inevitable. Se sentia la cara del seductor apretada fortament a la seva, sense dexarla respirar, y aclaparada per sa mirada feréstega, volia treure forces de flaqueza per conservar l'esperit que se n'hi anava per moments.

Al moviment ràpid de la testa cap a un costat y ab violenta contracció de la boca, va poder desferse d'aquells llavis tremolosos que la xuclaven com ventosa de pop enorme, cridant allavores a tota veu y ab accent angxós:

—¡Mareee!—

Però'l crit va quedar confós entre l'oreig y veyent descapdellàrseli en brevíssims instants els fets culminants de la seva vida, va recordarse al acte del antich protector y ab veu planyívola y defallida va invocar a n'En Ton. Aquest no l'hauria pas poguda sentir, si no hagués sigut qu'en aquell precís moment hi arribava, després d'haver anat a donar una gran volta. Veure la situació perillosa de la Pepeta y avençarse corrents tot cridant ab veu gutural:

—No tinguis por; ja sóch jo aquí,—tot va ser hú.

L'Eduart no havia tingut temps de rès y al acte mateix que anava a treures la «browning» de la butxaca, En Ton va agafarlo pel coll y d'una apretada el va fer caure en sèch.

—¡Ara me les pagaràs totes! ¡Murri!— y anava a rematarlo quan la Pepeta va interposarshi:

—No'l matis, Ton, ¡féshe per mi!—

Y En Ton, malcontenintse la rabia, va sentirse dominat per aquestes paraules suplicants ab força d'encantament y per uns ullaços negres qu'espurnejaven de gratitut y l'hipnotisaven.

—¿Encara no't fa fàstich... axò?—acompanyant la pregunta ab un cop donat ab el peu, posantlo damunt del còs inert del seductor, com volent fer constar la victòria.

—Sí, Ton. Jo't demànoch que'l déxis estar, porque no vuy que per mi't per...—

No va poder acabar la frase, y tirantse als braços d'En Ton va arrencar en plor seguit, escorrétseli les llàgrimes pitrera avall del noble protector, que respirava ab alè forta, mostrant sa musculatura atlètica, y l'emoció no li dexava dir rès, entretenintse en allisar els cabells de la Pepeta, mentres ella continuava ab el plor.

L'Eduart, al cap de pochs instants, s'axecava ab pena y va agraphir interiorment l'observació que va ferli, ja ab veu repòsada, En Ton:

—Vàgissen desseguit de Calella, ¡que si'l tornava a veure...!—y clohent la boca y amenaçant ab els punys no va dir rès més. No calia pas.

Caminant ab dificultat al principi, va anar allunyantse de pressa y quan el van perdre de vista, En Ton y la Pepeta's van mirar fixament: ell serè y triomfant, ella profundament commoguda y penedida. Ja estava tot dit, ab el llenguatge que no té fingiment.

Sota'l sol ardent del començ de la tarda, retornava la felix parella en mig d'un devassall de llum. Les pedres rohentes y la terra calda, llençaven bafarades de calor; les cigales enganxades a les sòques rugoses de les sureres, entonaven l'inacabable himne a la naturalesa; el mar y'l cel blaus, d'una blavor intensa y transparent; les roques, cantelludes y enasprades, inondades de claror; el bosch, d'una verdor fresca... tot harmonisava ab el pensament dels dos, que per ells anava a començar la nova vida rublerta d'esperances.

DELS LLIBRES NOUS

BESLLUMS, LLIBRE DE CONTES PER J. PUIG PUJADES

MATERNITAT!

Sota'l sol espès y fexuch d'aquella migdiada de juliol, la carretera nova semblava llisa y plana. Els sots, coberts pel pedrigo-leig que s'hi anava estenent, desapareixien sota l'esclat de llum. A l'ombra d'un marge proper, una munió d'homes acabava d'empassarse la escassa minestra humitejada pel vi generós de les botres, ja mig buydes. Els rostres d'aquell estol de *valencians*, com els anomenaven en el poble, apareixien vermells y lluhents com de faunes embriachs. La broma grassa alternava ab les patacades que, per distreures, se donaven entre ells aquella munió de galifardèus contractats a la bona de Deu per l'encarregat de la construcció de la nova carretera.

L'ayre s'havia espessehit per la calitja, y la calor es feya per moments ben molesta. Ni una fulla s'estremia, ni un núvol passava; semblava talment com si la natura s'hagués aturat a contemplar aquell mnnt d'homes embrutits.

De sobte, un d'ells, ab una colzada, cridà'l company, y, en sa parla aspra, digué:

—Redeu ¡quina dòna que ve!

Allà al lluny, se veyá avançar, per la carretera a mig fer, una dòna gentil vestida de blanch. Alta, esvelta, senyorívola, portava en la brillantor de sos ulls negres, dintre les conques vellutades, tot l'aspecte de la dòna apassionada.

El clam del primer despertà ben tost l'atenció dels altres, que s'engrescaren en veure la formosor d'aquella dòna que, sola, lentament, anava, aquell migdia, del port al poble proper.

Els *valencians* sentien el sortilegi d'aquella seva presencia, y un inconscient desig els portava a ésser atrevits y graciosos, a barrallarse a crits y gestes sobtats, a dir brutalitats ab pretensions de galanteria.

Un de la colla, més brètol, intentà acostarse a aquella dòna com animal mogut. La manotada d'un altre'l tirà a terra, quasi als peus d'ella, que passava temorenca, ab els ulls baxos, com si sentís el perill d'aquells embriachs de sol y de lascivia. Una barralla entre ells els distraqué del seu pas, mentre'ls altres, immòvils, encara la fitaven ab llur esguart maligne y embrutit. La si-

lueta d'aquella dòna s'anava esvahint, quan els *valencians*, com recobrant llur serenor, sentiren la frisança d'un goig tingut a mà y no assolit. El més brètol exteriorisà les ansies de tots:

—Hem estat ben ximples! — digué — Una dòna sola!... Oh, si tornés a passar!—

No havia pas transcorregut una hora, L'estol dels *valencians* s'havia ja estès pels costats de la carretera nova: uns picolaven la grava, altres refeyen els marges, altres iniciaven els reguerols. El treball se feya pesat sota la calitja, y'l sol, sense misericòrdia, anava dardejant les testes primitives, mig tapades pels amples barrets de palla.

De moment reaparegué allà al lluny, la silueta gentil de la dòna formosa. La blancor de son vestit ressortia damunt tot el pay-satge, avançant pausadament per la carretera a mig fer. Els cà-vechs s'aturaren, els llarchs martells picoladors restaren en repòs, mentres els ulls d'aquella munió titil-laven sota les ales dels barrets. Les cares s'enrogiren y'ls narius s'obrien febrosenchs per aspirar més ayre apayvagador de l'ardentor. Un mot sol, semblà la consigna:

—Torna a ésser aquí.—

Tots dexaren les eynes. Un somriure passà de llavis a llavis com a mostra d'interna y pregonia satisfacció.

La dòna gentil anava a sortir de la darrera recolzada, y ja un moviment de general encanallament se manifestava entre aquell estol faunesch.

Sobtadament la dòna formosa aparegué portant entre ses mans un tendre infant, acaronentlo, murmurant dolçament: — Fillet, fillet meu! —

La dòna avançà pausadament. Ni una mà's mogué, ni un crit sortí d'aquelles boques promptes a la blasfèmia, al urch brutal y morbós.

La dòna formosa il·luminada per un nimbe de maternitat, passà per entre aquella trepa de besties mogudes sense que ni un bram sortís de llurs còssos.

Tots quedaren inexplicablement aturats; solament el darrer avançà la seva mà per treures el barret de palla que'l guardava del sol fexuch d'aquella migdiada, y encara ho féu per honorar humilment aquella mare.

NOTES D'ARXIU

AXUT

Potser no hem agraït prou als polítics que'ns governaren durant la Guerra Europea l'energia y constància que mostraren en conservar la nostra neutralitat; y'l nostre poble per primera vegada a la història, dexà'l paper de Quixot, per mirar los toros detras de la barrera. Es l'única vegada que no hem tingut de pagar los plats trencats; la primera que no'ns ha tocat ballar ab la més lletja.

Com aquí's treballà mentre'ls altres vagaven y'ls productes naturals y manufacturats pujaven continuament de preu, sigueren aquells, anys de prosperitat; que'ns durà poch mercès a la sangria solta que representa l'èxode de nostres bones pessetes per papers mullats, com foren principalment les corones y'ls marches. Ajudà al benestar general molt més de lo que's pensa l'havernos afavorit Deu ab abundants pluges, que determinaren excelents cullites. Mes, per dissort, fa ja tres anys han minvat gradualment, especialment enguany que la secada'ns ha pres la collita del grà y perillen totes les demés si no ve'l remey aviat. Perque's veja lo que feyen nostres avantpassats en casos consemblants y'ns acostumem a girar los ulls a dalt, passo a copiar ço que trobo en un llibre de comptes del notari geroní Pere Spigol, començat l'any 1586, que guardo al meu arxiu:

«Memoria sia a mi dit Spigol com apres que ha ja dos anys que en tota la comarca de gerona tot lo ampurda yen tot lo rossello y relleuada la muntanya entot lo bisbat de gerona y elna no haja agut campir de aygua ni be hage plogut que noi ha memoria de homens que tant de temps axi de yvern com destiu consequatiuament que loriu de onyar sesia passat peu axut comfa dedit temps ensa y apres que lo Capítol abtot lo clero de gerona y la Ciutat hage fetas moltes professons pregant a ntre sor deu don la Sta benedictio deaygua perque tots los blats son crematsdetanta aixut vuy diumenge depasquetas que comptam a 29 del mes de abril del any de ntre Sor. deu 1612. Lo dit Capítol de la Seu Sor. bisbe y tot lo clero Ab los Jurats y Ciutat ahont hague grandissima Copia de homens ydonas feren vna professo ab molts minyons vestits deblanch y moltissimes donselles aximateix Cantant la lletania ydesde Seu anaren al monastir delglorios pare St. francesch aportant ab molt gran veneracio yben honrat locap del glorios martir St. feliu yendit monastir cantaren vnoffici mol solepne ydespres tornant sen abmolta bonorde sentornaren passant alaciutat al glesia de Snt feliu atornar losant Cap de st feliu deu ntre sor nos done la sua santa gratia detot be perque la gent pobra pateix per anar lo blat a tres lliures yhauebatuda la moneda loany prop passat ques preu vnic apes y mayses vista Catalunya abtant pocha y pobra moneda com hauy ques llastima deu nostre Sor nostinga dela seua santama amen.»—FAUST DE DALMASES Y DE MASSOT.

Los nostres morts

Acabem de perdre un dels escriptors més treballadors y més constants de la generació que se'n va: l'Alfret Opisso.

Metge distingit, dexà la carrera per l'afició predominant al cultiu de les lletres, que no ha dexat may en una forma ò altra. Fent versos, fent teatre, fent historia, fent crítica, fent periodisme, sempre la ploma fou la seva arma de combat, de la que's serví sempre honradament, essent sempre per sa bondat de cor més propici al elogi qu'a la censura.

Encara qu'escrivint habitualment en castellà, seguia de prop lo nostre moviment y'l glosava y'l comentava públicament, convertintse en sos articles en divulgador y apologista de la nostra moderna literatura.

Al cel sia.

Llibres

Formant part de la col·lecció de Publicacions Empordà, hem rebut un volum de més de cent planes ab el títol de «Besllums», llibre de contes de J. Puig Pujades.

Es un aplech de petites narracions com la que donem en altre lloch d'aquest número, filles de la observació y la fantasia del autor qui, en bona prosa dóna relléu a les escenes que ha vist ò ha inventat. Lo llenguatge es natural y castís, sense seguir modes ò corrents que l'encarcarin. Los assumtos són a voltes «atrebits», però'l talent del autor fa que tothom pugua enterarsen sense alarmes ni escarafalls.

Es un llibre recomanable, ple de veritat y de bon sentit, que'ns fa esperar nous volums de son discret autor.

AMORS D'EN JORDI Y NA GUIDETA

POEMET JOVENÍVOL DE

MOSSEN JACINTO VERDAGUER

Ha quedat totalment venuda la edició d'aquesta obra, axí com els exemplars especials en paper Japó.

Molt aviat podran llegir-la'ls nostres abonats en els nostres folletins, perque la inclourèm en el volum de JOVENÍVOLES que seguirem repartint des del número vinent.

Imp. La Renaxensa. Barcelona.